עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ג מהלכות מעשר הל' ד טוש"ע י"ד סי' שלא סעי' פג]:
עז ב מיי' פ"ה מהל' מעשר הלכה ד:
א ג מיי' פ"ה מהל' י"ט הל' ה טוש"ע א"ח סי' תקכא סעי' א:
ב ד טוש"ע שם סי' שלא סעיף ז:
ג ה מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה כג טוש"ע שם ופי' תקכא סעיף ג:
ד ו מיי' שם הל' כד טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ח ופי' תקכא סעיף ג:
ה ז מיי' פ"ז מהל' ביאת מקדש הלכה ט סמג לאוין שמ:
ו ח מיי' פ"ה מהל' נזירות הל' יד:
ז ט מיי' פ"ח מהל' כלים הלכה ח:
ח י מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה כ סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שלג סעיף מה:
ט כ מיי' פ"ד מהל' מתנות עניים הל' א:
י ל מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה ג ופכ"ו הל' טו סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שלג סעיף א:

חצר לאפוקי מדרבי יעקב דתנן[א] המעביר תאנים בחצרו לקצות בניו ובני ביתו אוכלין מהן עראי ופטורים מן המעשר ותני עלה רבי יעקב מחייב ור' יוסי בר' יהודה פוטר תרומה לאפוקי מדרבי אליעזר דתנן [ב]פירות שתרמן עד שלא נגמרה מלאכתן ר"א אוסר לאכול מהן עראי וחכמים [א]מתירין מקח [ג](כדתנן) הלוקח תאנים מעם הארץ במקום שרוב בני אדם דורסין אוכל מהן עראי ומעשרן דמאי שמע מינה תלת ש"מ מקח אינה קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו וש"מ [ד]רוב עמי הארץ מעשרין הן וש"מ מעשרין דמאי מעמי הארץ אפי' בדבר שלא נגמרה מלאכתו ולאפוקי מהא דתנן[ה] המחליף פירות עם חבירו זה לאכול וזה לאכול זה לקצות וזה לקצות זה לאכול וזה לקצות חייב רבי יהודה אומר לאכול חייב לקצות [ב]פטור:

הדרן עלך המביא

[ו]**משילין** [ג]פירות דרך ארוכה ביו"ט [ז][ד]אבל לא בשבת [ה]ומכסים פירות בכלים מפני הדלף וכן כדי יין וכדי שמן [ח][ו]ונותנין כלי תחת הדלף בשבת: **גמ'** אתמר רב יהודה ורב נתן חד תני משילין וחד תני משחילין אמר מר זוטרא מאן דתני משילין לא משתבש ומאן דתני משחילין לא משתבש מאן דתני משילין לא משתבש דכתיב [1]כי ישל זיתך ומאן דתני משחילין לא משתבש דתנן [ט][ז]השחול והכסול שחול שנשמטה ירכו כסול שאחד מירכותיו גבוהה מחברתה אמר רב נחמן בר יצחק מאן דתני משירין לא משתבש ומאן דתני משחירין לא משתבש ומאן דתני מנשירין לא משתבש מאן דתני משירין לא משתבש דתנן[י] רבי ישמעאל אומר [ח]נזיר לא יחוף ראשו באדמה מפני שמשיר את השער ומאן דתני משחירין לא משתבש דתנן [כ][ט]השחור והזוג של ספרים אע"פ שנחלקו טמאין ומאן דתני מנשירין לא משתבש דתנן [ל]מי שנשרו כליו במים מהלך בהם ואינו חושש אי נמי מהא דתנן [מ][כ]איזהו לקט הנושר בשעת קצירה: תנן משילין פירות דרך ארובה ביו"ט עד כמה א"ר זירא א"ר אסי ואמרי לה אמר רבי אסי א"ר יוחנן כאותה ששנינו [נ][ל]מפנין ארבע וחמש קופות של תבן ושל תבואה מפני האורחים ומפני בטול בית המדרש ודלמא שאני התם דאיכא בטול בית המדרש אבל הכא דליכא בטול בית המדרש לא א"נ התם היינו טעמא דארבע וחמש קופות שרי משום שבת [ס]דחמירא ולא אתי לזלזולי ביה אבל יו"ט דקיל ואתי לזלזולי ביה כלל כלל לא אי נמי לאידך גיסא התם היינו טעמא דליכא הפסד ממון אבל הכא דאיכא הפסד ממון אפילו טובא נמי

התם

הכי. איצטריך לאשמועינן לאפוקי מהאי תנא דקתני ר' יעקב מחייב דלית הלכתא כוותיה אלא כרבי יוסי ברבי יהודה דפוטר: ה"ג **מקח כדתנן הלוקח תאנים כו'.** איצטריך לאשמועינן דהלכתא כי הך ולא כאידך מתני' דפליגי עליה לקמיה: **הלוקח תאנים מעם הארץ במקום שרוב בני אדם דורסין.** שרוב בני המקום עושין תאניהם קציעות ודורסים אותם בעגולים הוו להו סתם תאנים דבר שלא נגמרה מלאכתו: **אוכל מהן עראי.** דאין מקח קובע בדבר שלא נגמרה מלאכתו וכולהו כשלא ראו פני הבית קא מיירו: **ומעשרן דמאי.** כשבא לעשרן מעשרן דמאי כדין כל הלוקחים מעם הארץ שאין צריך להפריש תרומה דלא חשידי עלה ולא אמרינן הני ודאי לא מעשרי דקודם גמר מלאכה לא עשרינהו עם הארץ דקסבר האי תנא יש שמעשרין קודם גמר מלאכה ומדה הגונה היא ותלינן ביה לקולא: **רוב עמי הארץ מעשרין הן.** מדאזלינן לקולא דקאמר מעשרן דמאי וחומרא בעלמא היא דאחמור לאפרושי מספיקא שאר מעשרות שנחשדו עליהן: **ולאפוקי מהא דתנן.** אדרבי יוחנן קאי רבי יוחנן דאמר לעיל מקח אינו קובע בדבר שלא נגמר מלאכתו אתא לאשמועינן דהלכתא כי הא דאמרי' לעיל ולאפוקי מהך: **המחליף.** היינו מקח: **לקצות.** דהיינו לא נגמר: **חייב.** דמקח קבע אפי' בשלא נגמר: **לאכול חייב.** זה שדעתו לאכול חייב דלדידיה גמר מלאכה הוא:

הדרן עלך המביא

משילין פירות דרך ארובה. מי שיש לו תאנים ושעורין שטוחין על גגו להתייבש וראה גשמים ממשמשין ובאין התירו לו לטרוח ולהשליך דרך ארובה שבגג והן נופלין לארץ דליכא טרחא יתירא. ודוקא ארובה דכל ארובה מלמעלה למטה היא בתקרת הגג אבל חלון כגון גג שמוקף מחילה וחלון בכותל וצריך להגביהו עד החלון ולהשליכו לא טרחינן כדלקמן[ע]: **ומכסין את הפירות.** ולא אמרינן טורח שלא לצורך יום טוב הוא דשרו ליה רבנן משום הפסד ממון: **דלף.** גשמים הנוטפים מן הגג: **וכן כדי יין.** נמי מכסינן מפני הדלף: **תחת הדלף.** לקבלו בתוכו מפני טנוף הבית: **גמ' לא משתבש.** דכולהו לשון השפלה נינהו: **כי ישל זיתך.** אילן זית יפיל את פירותיו ולא יגיעו לגבול: **הכסול והשחול.** מומין בבכור משום שרוע שאחד מאבריו גדול מחבירו: **שנשמטה ירכו.** אלמא לשון השפלה הוא: **שאחד מירכותיו נגוסה.** מקום חבורה בכסלים והוא נוקא דאטמא גבוה למעלה מן הכסלים וקרוב לגג האליה יותר מחבירו: **אדמה.** גלייש"א: **מאן דתני.** כלומר אי הוה תנא דתני הכי לא משתבש: **השחור.** תער על שם שמשחיר את השער. אלמא לשון השפלה הוא: **והזוג של מספרים.** יש להן שני סכינין להכי מקרו זוג ויש להן חליות ופורקין אותן זה מזה: **אע"פ שנחלקו.** מקבלין טומאה שראוין למלאכה כל אחד לעצמו: **שנשרו.** נפלו במים: **מהלך בהן.** והן מתנגבין והולכין ואינו חושש שיחשדוהו שכבסן: **עד כמה.** יהא כאן דלא אמרינן טרחא יתירא הוא: **מפני האורחים.** שזימן לאכול ואין מקום להסב: **בטול בית המדרש.** שאין לתלמידים מקום לישב: **ודלמא.** התם הוא דשרינן כולי האי דאיכא בטול בית המדרש והוא הדין לכבוד אורחים אבל משום הפסד ממון לא שרו רבנן כולי האי: [פ]**אי נמי לאידך גיסא.** יש לתת טעם לצד אחר שיתירו כאן יותר מתם:

התם

השחור והזוג של מספרים. פ"ה שחור תער שאין בית יד שלו מחובר ופורקין אותו לפעמים ואף על פי שנחלקו מקבלין טומאה שראוין למלאכתן כל אחד לעצמו וקשה דבית יד לאו חזי לעצמו ונראה דשחור נמי הוי מספרים אלא שהן קטנים וזוג של מספרים הוא גדול מן השחור ושני סכינים לזה ולזה והקטנים נקראים שחור על שם שמשחירין את השער אלמא לשון השפלה הוא: **מי שנשרו כליו בדרך.** כאן משמע שהוא לשון נשירה מלשון פירות הנושרין ולא כמו שפירש רש"י בפרק [צ]חבית (שבת דף קמו: ושם) לשון שרייה ומיהו לכך קאמר הכא [א"נ] כהא דתנן איזהו לקט זה הנושר בשעת קצירה דהאי איכא לאחויי ולפרושי לשון שרייה כדפירש הקונטרס:[ק] בדטיבלא

רבינו חננאל

חצר לאפוקי מדר', דתנן המעביר תאנים בחצירו לקצות בניו ובני ביתו אוכלין מהן עראי ופטור שקציעתן היא גמר מלאכתן, והואיל ועדיין לא עשאן קציעות אוכלין מהן עראי ופטורין, תני עלה ר' [א]מחייב ור' יוסי בר' יהודה פוטר. תרומה לאפוקי מדר' אליעזר, דתנן פירות שתרם מהן תרומה עד שלא נגמרה מלאכתן, ר' אליעזר אוסר לאכול מהן עראי מן הפירות שהוציא מהן תרומה, כי התרומה קובעתם ואוסרתם, וחכמים מתירין. מקח לאפוקי מדתניא הלוקח פירות מעם הארץ ממקום שבני אדם דורסין אוכל מהן עראי ומעשרן דמאי. שמע מינה תלת, שמע מינה מדקתני ממקום שבני אדם דורסין, לא נגמרה מלאכתו עדיין, שהרי לא נדרסו. [ב]וקתני אוכל מהן עראי ולא קבע, מכלל שהמקח קובע אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו. [וגרס בהדיא בירושלמי במעשרות פ"ב ר' יוסי בשם ר' אילא אומר (כל מעשר שני) [אוכל מהן] עראי [משום (מעשר שני) דבר שלא נגמרה מלאכתו]. ושמע מינה רוב עמי הארץ מעשרין, מדקתני מעשרן דמאי ואין מעשרן ודאי. ושמע מינה מעשרין עמי הארץ אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו, דהא פירות הללו לא נגמרה מלאכתן, ולא מחייבינן ליה לעשורינהו ודאי אלא דמאי מספק. אי נמי מקח לאפוקי מדתנן זה לאכול וזה לקצות חייב, הנה הלוקח לקצות לא נגמרה מלאכתו וקתני חייב, שמע מינה דסבר דמקח מחייב אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו.

הדרן עלך המביא כדי יין

משילין פירות אבל לא בשבת. פירוש משילין משלשלין. מאן דתני משילין לא משתבש, דכתיב כי ישל זיתך. [ומאן דתנין] משחילין [לא משתבש], דתנן השחול והכסול. שחול שנשמטה ירכו כו'. וכן משירין ומשחירין כולם טעם אחד הוא מלשון הורדה ושילשול. ירושלמי תני היה שם חלון משחילין דרך חלון. משילין פירות, כמה, כאותה ששנינו אפילו ד' ה' קופות של תבן ושל תבואה כו'.

מסורת הש"ס

א) לעיל דף לד: מעשרות פ"ג מ"ו ע"ש, ב) [מעשרות פ"ג מ"ד], ג) [צ"ל כדתניא], ד) [שבת יג. כב. כתובות כד. גיטין סא. מנחות לא.], ה) מעשרות פ"ב מ"ו, ו) [לקמן לו. שבת קכד.], ז) בירושלמי ל"ג אבל לא בשבת, ח) לקמן לו. שבת דף מג., ט) בכורות דף מ., י) נזיר דף מב., כ) כלים פי"ג מ"ח, ל) שבת דף קמו:, מ) פאה פ"ד מ"י, נ) שבת קכו., ס) [לעיל ב: לקמן לו.], ע) [דף לו.], פ) [עי' יש של שלמה], צ) [צ"ל כמה אסה ד' סה.], ק) [ועי' תוס' שבת קמו: ד"ה מין],

תורה אור השלם

1. וְזֵיתִים יִהְיוּ לְךָ בְּכָל גְּבוּלֶךָ וְשֶׁמֶן לֹא תָסוּךְ כִּי יִשַּׁל זֵיתֶךָ: דברים כח מ

לעזי רש"י

גליישׁ"א. טיט (אדמה גבילה).

מוסף רש"י

המעביר תאנים בחצרו. הפושט תאנים בחצרו, לקצות. ליבשן לעשות מהן קציעות ולאחר שנעשו קציעות דורסן בעגול (לעיל לד:). **ופטורים מן המעשר.** דאין חצר קובעת כראיית פנים אלא בדבר שנגמרה מלאכתו (שם).

הדרן עלך המביא

משילין פירות דרך ארובה ביו"ט. פירות הפטוחים על הגג לייבשן וראה גשמים ממשמשים ובאין, משילן לארץ דרך ארובת הגג, דלא טריחא מילתא דנופלין מאליהן (שבת קכד:). **שנשמטה ירכו.** כגון דלא איעקל ניביה (ע"ד שבראשון) דאי איעקל ניביה טריפה נמי הוי כדאמרינן גבי טרפות (חולין נד:) האי נוקא דאטמא דשף מדוכתיה טריפה והני מילי דאיעקל ניביה (בכורות מ.). **גבוהה מחברתה.** מקום נוקא דאטמא של ירך א' עולה למעלה על הגג יותר מחברתה (שם). **מי שנשרו כליו במים.** שנפלו למים בשבת (שבת קמו:). **מפנין ארבע וחמש קופות.** אם צריך למקומן להושיב שם אורחים להסב בסעודה או תלמידים לדרשה, ולא חיישינן לטרחא דשבת (שבת קכו:). **ולא אתי לזלזולי ביה.** אי מקילין בה הדא קולא לא אתי לאקולי בה טפי (לעיל ב:).

א) נ"י רבינו רבי מחייב וכ"ה בירושלמי פ"ב דמעשרות ותיהו שם לא מיירי כהעבירן לקצות וצ"ע. ב) אינו מובן ואולי דמתפסינא י"ל דגי' רבינו היה אסור לאכול ערלי וכ"ה בתוספתא פ"ב ובירושלמי שם ושפיר גרס רבינו לאפוקי מדתניא דמחייב בזה קושית הפמ"ק כאן ומתניתין וקתני עד מע"ש שלא נגמרה מלאכתו היא הגהה מוטעה תלמיד שהיה לפניו הגי' דיקן ודייק.